

Výsadba vzrostlých dřevin

Větší dostupnost rostlinného materiálu ze zahraničních školek dává příležitost realizovat výsadby vzrostlých stromů častěji než v minulosti. Důvody mohou být různé – od naplnění kompozičních záměrů v co nejkratším čase přes náhrady dospělých a neperspektivních jedinců až po doplnění kompozice. Touto metodou lze ušetřit dlouhé roky, než stromy v běžné výsadbové velikosti dorostou do potřebných rozměrů. Dřevinám se však musí věnovat nadstandardní povýsadbová péče.

T+F: David Sivák

► Přeprava *Fagus sylvatica* o obvodu kmene 90–100 cm

Kdy vzrostlé dřeviny vysadit

Výsadba vzrostlých dřevin se stává v projektech zahradní architektury častějším pojmem. Pořídí si dřevinu, která vypadá, jako by na stanovišti pobývala již několik desítek let, je důvodem, proč se většina investorů rozhodne pro vzrostlou dřevinu. Zasludou pravidelného přesazování a řezu ve školkách je tedy možné vysadit i stromy nadstandardních rozměrů. Pojem vzrostlá dřevina může být chápán různě, ale v praxi se za ni považuje jedinec s obvodem kmene od 30 cm.

Po vyhodnocení všech aspektů použití je třeba se zabývat volbou taxonu a jeho konkrétní výsadbovou velikostí. Používané druhy by měly být zejména domácí, snadno adaptovatelné a dobře snášející povýsadbový stres. Při konkrétní volbě velikosti dřeviny je třeba respektovat dvě základní skutečnosti: jednak že se jedná o dospívající, někdy již i dospělé či dokonce senescentní jedince, jednak

že několik let po výsadbě nevykazují takové dřeviny žádný nebo jen minimální růst. Čím starší dřevina je, tím hůře je schopna čelit povýsadbovému stresu na novém stanovišti. Může se tak snadno stát, že strom vysazený v menší velikosti záhy přeroste ten, který je na pozemek umístěn v již větší velikosti. Perspektivu vysazované dřeviny je nutné zvážit individuálně vzhledem k místu výsadby.

Výběr dřeviny

Výběr dřeviny začíná poptávkou ve školkách v zahraničí, jelikož tuzemský trh dosud až na výjimky nenabízí rostlinný materiál v požadovaných velikostech. Většina školek sídlí v Německu nebo v Nizozemí. Výběru větších dřevin je vhodné se účastnit osobně s investorem, případně si alespoň nechat zaslat několik fotografií. Největší je nabídka dřevin se zemním balem, omezený sortiment existuje i pro kontejnerované dřeviny. Dalšími variantami jsou

Růst dřevin ve školkách podle obvodu kmene

Počáteční velikost / počet cyklů přesazení	1. rok	2. rok	3. rok	4. rok	5. rok
14–16 cm / (3×v)	16–18	18–20	20–25	25–30	30–35
20–25 cm / (4×v)	25–30	30–35	35–40	40–45	45–50
35–40 cm / (5×v)	40–45	45–50	45–50–60	50–60	60–70–80
50–60 cm / (6×v)	50–60–70	60–70	60–70–80	70–80	70–80–90
70–80 cm / (7×v)	70–80–90	80–90	80–90–100	90–100	90–100–120

Zdroj: školka Van den Berk (×v – počet přesazení)

kokosové zemní baly nebo air-poty, které umožňují výsadbu i během léta. Všechny výše zmíněné varianty mají svá omezení týkající se dostupnosti a časové náročnosti pro přípravu. Většina školek je schopna kompletovat objednávky i v letním období, pokud je tato skutečnost známa dostatečně dlouho dopředu.

Přeprava vzrostlých dřevin

Přepravu vzrostlých dřevin je nezbytné naplánovat v předstihu a zohlednit současně přístupové možnosti na místo výsadby. Většinou se používají standardní nákladní vozidla o délce 13 m a šíře do 2,5 m, anebo kratší verze do 7 m délky. Jedním z důležitých parametrů dřeviny je přitom šíře svázané koruny, dalšími výška (včetně zemního balu) a hmotnost. V případech, kdy jsou překročeny rozměry vozidla, je nutné přepravovat dřevinu jako nadrozměrný náklad, který podléhá povolení k přepravě. O volbě dopravy se musí rozhodnout již při výběru velikosti dřeviny, neboť se může stát klíčovou položkou v rozpočtu a někdy i přesáhnout cenu samotného výpěstku.

Příprava zemní jámy

Příprava stanoviště se neliší od dřevin běžných velikostí, je však nutné dodržet standardní zásady pro hloubení jam a dopředu zkontrolovat vláhové poměry stanoviště, případně zajistit odvod přebytečné vody. Informace o velikostech zemních balů je nezbytné získat od školkařů dopředu. Zemní baly jsou obvykle různých tvarů, což podle Zemánka a Burga (2005) závisí na technologii dobývání a použité mechanizaci jednotlivých školek. Výška zemních balů činí u největších jedinců 90 cm. Šíře zemního balu vychází z velikosti obvodu kmene. Dno výsadbové jámy je vhodné zabezpečit proti

sesedání půdy tzv. hutněním nebo přidáním šterku. Složení půdního substrátu se musí věnovat zvýšená pozornost, je třeba zajistit dostatek živin a promíchání se stávajícím substrátem.

Vlastní postup výsadby vzrostlých dřevin

Výsadba dřevin v nadstandardních velikostech má svá specifika a omezující faktory při manipulaci. Postup při výsadbě je nutné zvážit nejen podle prostorových možností či dostupné mechanizace, ale také v závislosti na ročním období. Výsadba na podzim nebo v zimě se může lišit ve způsobu uzavazování dřeviny vázacími prostředky oproti jarnímu období, kdy již může docházet k proudění mízy ve kmeni vzhledem k vyšším jarním teplotám. V těchto případech je použito odlišné technologie vázacích prostředků. Teplotní podmínky je třeba sledovat nejen v místě výsadby, ale také ve školce

David Sivák, DiS.

Absolvent vyšší odborné školy České zahradnické akademie Mělník. Profesionálně se zabývá realizací projektů zahradní architektury a výsadbou vzrostlých dřevin a jejich prodejem v České republice.

Přesazování *Fagus sylvatica* – stáří 60 let

Planting of fully grown woody plants

This article systematically and in chronological order captures each part of planting full grown woody plants, which starts by choosing in a tree nursery, continues by the transport of the plants and preparation of the planting site. It finishes with the planting process itself that is followed by the essential follow-up care. Planting of fully grown trees delivers instant effect. There are many facts to consider, such as transport, use of machinery for the planting, possibilities of the follow-up care, and the size of the planting project. In the Czech Republic there is currently no nursery offering large trees of their own production. In almost all of the cases, mature trees are imported.

Použitá literatura

Nguyen, Jakub: Přesazování vzrostlých stromů. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahrádnická fakulta v Lednici, 2017.

Van den Berk a kol.: VAN DEN BERK ON TREES. Boomkwekerij Gebr. Van den Berk B. V. Sint-Oedenrode, 2015.

Zemánek, Pavel, Burg, Patrik. Speciální mechanizace: mechanizační prostředky pro zakládání a údržbu okrasných porostů. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita Brno, 2005.

vzdálené i tisíc kilometrů od místa výsadby, protože dřeviny ze zahraničí mohou být narašeny dříve než na místě výsadby.

Používanou mechanizací jsou často jeřáby, auta s hydraulickou rukou, otočné pásové nebo kolové bagry, případně nakladače. Dostupných technologií k použití vázacích prostředků je více. Zemní bal a kmen se uvazují obvykle současně, ale existují rovněž metody uvazování pouze za kmen pomocí dřevěných kónických špalíků a textilních popruhů. Dalšími často používanými prostředky jsou kovové pevnostní řetězy s háky, textilní popruhy a smyčky, gumová podložení pro kmen a juta. Zvolený způsob musí zohledňovat jak zmíněnou roční dobu, tak i hmotnost a tvarové charakteristiky dřeviny.

Důležitým parametrem je správná výška výsadby stejně jako u dřevin standardních velikostí. Nikdy se proto dřeviny nevysazují příliš hluboko, kořenový krček musí být vždy nad okolním terénem. Správná výška výsadby se přitom odvodí od výšky zemního balu.

Poté, co je strom úspěšně vysazen, je nutné zajistit jeho vhodné kotvení. Nejčastěji se jedná o kotvení podzemní, kdy je zemní bal upevněn do rostlého terénu v okolí výsadbové jámy. Použity jsou zemní kotvy, které jsou propojeny se zemním balem pomocí textilních popruhů a vzájemně dotaženy ráčnou. Pro dřeviny o obvodu kmene 50 cm a výše se používá i nadzemní kotvení pomocí lan za první patro kosterního větvení. Kotvení je dočasnou záležitostí, než dřevina dostatečně prokoření. Existují i možnosti pro kotvení dřevin v nádobách nebo na střešních zahradách.

Stejně jako u dřevin standardních velikostí je nezbytný povýsadbový komparativní řez. Specifikum může být u již dospělých či senescentních jedinců. Rozsah řezu se volí podle druhu dřeviny, typu a stavu sazenice, období výsadby, podmínek stanoviště a možností následné péče (Nguyen, 2017).

Péče po výsadbě

Důsledná a pravidelná péče o dřevinu po výsadbě je základem pro její užití na novém stanovišti. To platí obzvláště v případě, jedná-li se o dřevinu vzrostlou. Doba, po kterou je třeba dřevině věnovat zvýšenou péči, je nejčastěji dva až pět let od výsadby. Oproti dřevinám běžných velikostí se odlišuje hlavně ve větších dávkách závlivky. Vzrostlé dřeviny mají sice kompaktní kořenový systém, ale po přesazení přijdou o velkou část kořenového systému. Čím větší dřevina je, tím déle bude obnova kořenového systému trvat. V závislosti na velikosti vysazované dřeviny se volí potřebné množství vody. Strom o obvodu kmene 45–50 cm s šířkou zemního

balu 120 cm a výškou 80 cm bude vyžadovat minimálně 300 l vody. V první vegetační sezóně je nutné potřebu závlivky sledovat intenzivně, alespoň dva až třikrát měsíčně. Kontrola se uskutečňuje sondou vedle zemního balu, sledováno je množství vody v okolním terénu. Mimo závlivky se kontroluje rovněž stav kotvení, případně výskyt chorob a škůdců. V prvních letech po výsadbě může nastat předčasný opad listové hmoty nebo její významné části, což bývá jeden z projevů povýsadbového stresu, kdy redukovaný kořenový systém nezvládá zásobit plochu koruny vodou, případně živinami. Řešením může být opětovný komparativní řez.

Výsadba vzrostlých dřevin – důvody, zhodnocení, cenová náročnost

Na začátku rozhodnutí o výsadbě již vzrostlé dřeviny musí být zevrubná úvaha, zahrnující zhodnocení některých klíčových okolností. Benefit umístění vzrostlé dřeviny na příslušné stanoviště je přitom nepochybnitelný. Mimo okamžitý estetický účinek se může jednat o náhradu již vzrostlého původního jedince. Hlavním důvodem je čas, který se ušetří pořízením vzrostlé dřeviny. Jedná se tak o „koupi historie a budoucnosti“ zároveň, neboť investor by se dalšího dospělého stromu o běžné velikosti již nemusel dožít. Nutné je však zvážit i finanční aspekt, protože rostlinný materiál může být podobně cenově náročný, jako je jeho vlastní výsadba a přeprava, což v praxi znamená výdaj v úrovni desetitisíců až statisíců korun v závislosti na taxonu, jeho velikosti a způsobu výsadby. Cenově i velikostně přijatelné dřeviny mohou být například o velikosti obvodu kmene 30–35 cm až 50 cm, které nabízejí velmi dobrý poměr ceny a výsledného efektu. Opravdu vzrostlé stromy o obvodu kmene 90–100 cm se vysazují spíše ojediněle, navíc bývá jejich povýsadbová péče výrazně delší a komplikovanější než u běžně vysazovaných dřevin.

V České republice zůstává prozatím výsadba vzrostlých dřevin omezena jen na ojedinělé případy, kdy se dřeviny umísťují většinou jen do soukromých zahrad, zatímco v zahraničí se stále častěji sázejí i do veřejného prostoru, kde je potřeba doplnit a zejména podtrhnout stavební architekturu v co nejkratším čase.